

Försvarsutskottets betänkande

1984/85:12

om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten (prop. 1984/85:161)

I betänkandet behandlas de förslag som regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Anders Thunborg – har förelagt riksdagen i proposition 1984/85:161. I betänkandet behandlas också motionerna 1984/85:3082–3084, som har väckts med anledning av propositionen, och den under allmänna motionstiden väckta motionen 1984/85:1526.

Bostadsutskottet har yttrat sig över propositionen och motionerna 1984/85:3082, 3083 och 3084, yrkandena 1, 2 och 4 (bilaga 1). Bostadsutskottet har i sitt yttrande också behandlat motion 1984/85:1526, som det samtidigt har överlämnat till försvarsutskottet. Trafikutskottet har yttrat sig över propositionen jämte motioner såvitt avser myndighetsansvaret för frågor rörande landtransporter av farligt gods (bilaga 2).

Sammanfattning

I betänkandet föreslås att civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd den 1 juli 1986 läggs samman till en ny central myndighet, statens räddningsverk. I betänkandet förordas vidare att till verket skall knytas den samordningsfunktion avseende beredskapsåtgärder mot kärnkraftsolyckor som nu åvilar statens strålskyddsinstitut, allt enligt förslagen i propositionen. Utskottet anser att därutöver också myndighetsansvaret för frågor rörande landtransporter av farligt gods bör föras från sjöfartsverket till den nya myndigheten. Överföringen bör – enligt regeringens närmare bestämmande – ske högst två år senare än omorganisationen i övrigt.

Utskottet biträder i betänkandet också de principer som enligt propositionen bör gälla för utbildningen av personal för räddningstjänst och sotningsväsende.

Betänkandet är enhälligt utom när det gäller sättet att styra planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst (reservation m), utbildning av personal för sotningsväsendet för energihushållningsuppgifter (reservation m) och beträffande övningsrytmen för civilförsvarets A-enheter (reservation m).

Propositionen

Regeringen har
dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna att en central myndighet, statens räddningsverk, med de

uppgifter som föredragande statsrådet har angett inrättas den 1 juli 1986.

2. bemyndiga regeringen att vid statens räddningsverk inrätta en ordinarie tjänst för generaldirektör med beteckningen p.

3. godkänna att myndigheterna civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd samtidigt upphör med sin verksamhet.

4. godkänna riktlinjer för utbildningen av personal för räddningstjänst och sotningsväsende i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat.

dels lämnat riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört i övrigt om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten m. m.

Föredragande statsrådet

Efter en redogörelse för vissa allmänna utgångspunkter behandlar föredragande statsrådet

- ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten
- huvuduppgifter för statens räddningsverk
- statens räddningsverks organisation
- civilförsvarets personalförsörjning
- utbildningen av personal för räddningstjänst och sotningsväsende.

Motioner

1984/85:1526 av Jan Hyttring (c) och Bertil Jonasson (c) vari, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:1520, yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokaliseringen av statens räddningsverk.

1984/85:3082 av Hugo Bergdahl (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar om en lokalisering av räddningsverket till Västerås.

1984/85:3083 av Magnus Persson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att sprängämnesinspektionens uppgifter och verksamheten vid sjöfartsverkets enhet för landtransporter av farligt gods redan från början förs till det i proposition 1984/85:161 föreslagna statens räddningsverk.

1984/85:3084 av Per Petersson m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs

1. rörande räddningsverkets organisation och verksamhetsinriktning,
2. om att centrala och regionala myndigheter skall kunna utfärda föreskrifter och anvisningar för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst,
3. om att civilförsvarets A-enheter skall övas vart tredje år,
4. om att särskild utbildning av sotningsväsendets personal för energihushållningsuppgifter ej bör ske.

Utskottet

I propositionen föreslås att civilförsvarsverksamheten och den fredstida räddningstjänsten samordnas. I linje därmed förordas att civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd läggs samman till en ny central myndighet, statens räddningsverk. Till verket föreslås knytas den samordningsfunktion avseende beredskapsåtgärder mot kärnkraftsolyckor som nu ligger på statens strålskyddsinstitut. Förslaget vilar bl. a. på resultatet av det arbete som utförts av en kommitté (Kn 1982:03) som haft i uppdrag att utreda frågan om en samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten (CESAM-kommittén). CESAM har föreslagit att även sprängämnesinspektionen skall ingå i verket samt att frågor om land- och sjötransporter av farligt gods, som nu handläggs vid sjöfartsverket, skall föras till den nya myndigheten.

Vid sin redogörelse för regeringsförslaget uppger föredragande statsrådet att sprängämnesinspektionen enligt hans mening inte bör införlivas med räddningsverket av bl. a. hänsyn till inspektionens stora betydelse från arbetarskyddssynpunkt. I stället förordar han att olika åtgärder vidtas för att förbättra samordningen mellan myndigheterna, t. ex. genom representation i styrelserna. Han avser, uppger han vidare, att noga följa utvecklingen i detta avseende och återkomma till frågan inom två år om det visar sig att den lösning som nu valts inte är tillfredsställande.

Som bakgrund till bedömningen av var myndighetsansvaret för frågor rörande land- och sjötransporter av farligt gods bör ligga pekar försvarsministern på att det vid räddningsverket kommer att finnas personal för uppgifter som hänger samman med de olyckor som ofta sker under sådana transporter. Dessa uppgifter kommer, framhåller han, att utgöra ett inte obetydligt inslag i räddningsverkets verksamhet. Han är trots det inte beredd att följa CESAM:s förslag på denna punkt. Frågor om säkerheten vid transporter av farligt gods till sjöss bör, anser han, ligga kvar på sjöfartsverket med hänsyn till deras nära samband med övriga frågor om sjösäkerhet, fartygskonstruktion osv. För att sjöfartsverket skall behålla ansvaret för ärenden om landtransporter av farligt gods talar enligt försvarsministern personalskäl. Det vore en nackdel för personalen att mindre än två år efter inrättandet av en enhet för dessa frågor vid sjöfartsverket (prop. 1981/82:94, TU 35, rskr. 412) genomföra den av CESAM föreslagna omorganisationen. Liksom i fråga om sprängämnesinspektionen avser försvarsministern att i detta avseende noga följa utvecklingen och återkomma till frågan inom två år om det visar sig att den nu valda lösningen inte är tillfredsställande.

I motion 3083 (s) förordar motionärerna i enlighet med CESAM:s förslag att sprängämnesinspektionen och sjöfartsverkets uppgifter avseende landtransporter av farligt gods redan från början förs till räddningsverket. Motionärerna i motion 3084 (m) framför i ett yrkande samma uppfattning i fråga om sjöfartsverkets uppgifter avseende landtransporter med farligt gods.

Bostadsutskottet stöder regeringsförslaget när det gäller bibehållande av sprängämnesinspektionen som egen myndighet. Beträffande sjöfartsverkets uppgifter i fråga om landtransporter av farligt gods pekar bostadsutskottet på det nära samband som finns mellan sjöfartsverkets uppgifter på detta område och räddningsverkets motsvarande arbete. Enligt bostadsutskottets enhälliga uppfattning skulle det i längden bli administrativt ohanterligt och orationellt från säkerhetssynpunkt med en fördelning av ansvaret för dessa uppgifter på två myndigheter. Betydande skäl talar enligt bostadsutskottet därför för att räddningsverket får ta över det fulla ansvaret för landtransportfrågorna. Om det av olika skäl inte är möjligt att detta sker redan när verket inrättas den 1 juli 1986 anser bostadsutskottet att en sammanföring av uppgifterna inte bör anstå under någon längre tid därefter. Tillräckliga skäl saknas enligt bostadsutskottet att avvakta med ett beslut i frågan under två år. Det kan inte heller, hävdar bostadsutskottet, anses erforderligt att frågan ånyo av regeringen redovisas för riksdagen.

Trafikutskottet tillstyrker för sin del propositionens förslag rörande myndighetsansvaret för frågor rörande landtransporter av farligt gods. Enligt trafikutskottet är det angeläget att verksamheten är transportinriktad och tas om hand av en myndighet med kompetens inom transportområdet. Landtransporter av farligt gods sker, framhåller utskottet, ofta i kombination med luft- och/eller sjötransporter. Trafikutskottet bedömer det därför vara svårt att samla normgivnings- och tillsynsansvaret för dessa transporter till en myndighet. Man bör dock enligt trafikutskottet eftersträva att så sker i största möjliga utsträckning. Detta mål anser trafikutskottet har uppnåtts så långt för närvarande är möjligt genom nuvarande ordning. Om samordningen mellan sjöfartsverkets uppgifter på området och det nya räddningsverkets befattning med motsvarande frågor skulle visa sig inte fungera tillfredsställande kan det, som också aviseras i propositionen, finnas skäl för regeringen att återkomma med de förslag som i en sådan situation kan finnas motiverade, avslutar trafikutskottet.

I en avvikande mening (m, fp) till trafikutskottets yttrande förordas ett överförande från sjöfartsverket till statens räddningsverk av ansvaret för landtransporter av farligt gods med samma motivering som bostadsutskottet har anfört för en sådan åtgärd.

Försvarsutskottet anser liksom försvarsministern att ett sammanförande av räddningstjänsten i fred med civilförsvarsverksamheten medför höjd effektivitet inom båda dessa verksamhetsområden. Försvarsutskottet biträder därför tillkomsten av ett räddningsverk med de huvuduppgifter som anges i propositionen. Beträffande förslaget om överförande till den nya myndigheten även av sprängämnesinspektionen delar försvarsutskottet i likhet med bostadsutskottet försvarsministerns mening. Motion 3083-(s) bör avslås såvitt gäller införlivande av sprängämnesinspektionen i räddningsverket.

CESAM-kommittén har föreslagit att sjöfartsverkets uppgifter avseende landtransporter med farligt gods skall föras till statens

räddningsverk. Förslaget har godtagits av flertalet remissinstanser. Också föredragande statsrådet anser att uppgifter avseende transporter med farligt gods passar väl in i räddningsverkets uppgifter. Personal som handlägger frågor om bl. a. transporter av sådant gods finns för närvarande hos brandnämnden och kommer att finnas i räddningsverket med hänsyn till att olyckor med sådant gods – när de inträffar – ofta sker under transporter. Dessa frågor kan, framhåller han, beräknas utgöra ett inte obetydligt inslag i verksamheten. Även försvarsutskottet anser det vara bl. a. från administrativ synpunkt lämpligt att sjöfartsverkets uppgifter i fråga om landtransporter av farligt gods förs till statens räddningsverk. Överförandet bör ske högst två år senare än omorganisationen i övrigt. Den exakta tidpunkten bör få bestämmas av regeringen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 3083 (s) och 3084 (m) som sin mening ge regeringen till känna.

I propositionen behandlas också räddningsverkets lokalisering. Det föreslås att den nya myndigheten liksom civilförsvarsstyrelsen lokaliseras till Karlstad. Försvarsutskottet stöder liksom bostadsutskottet detta förslag. Personalhänsyn talar för detta. I det nya verket kommer civilförsvarsstyrelsens nuvarande uppgifter att få en framskjuten plats varför dess personal i stor utsträckning kan väntas bli anställd av den nya myndigheten. Dessutom bör beaktas att civilförsvarsstyrelsen en gång har flyttats till Karlstad av regionalpolitiska skäl. Enligt försvarsutskottets bedömning kan räddningsverket – liksom nu är fallet med civilförsvarsstyrelsen – mycket väl fullgöra sina uppgifter med en sådan lokalisering. Motion 1526 (c), som förordar Karlstad som lokaliseringsort, sammanfaller med regeringsförslaget och bör alltså bifallas medan motion 3082 (fp), som talar för en förläggning av räddningsverket till Västerås, bör avslås.

I likhet med bostadsutskottet vill försvarsutskottet understryka vikten av att förebyggande arbete kommer att ges den tyngd som propositionen förordar. Detta gäller vad som i propositionen benämns befolkningsskyddet. Härmed avses åtgärder som vidtas för att förhindra olyckor och åtgärder som vidtas för att begränsa skador, om en olycka skulle inträffa, samt inte minst civilförsvarsverksamheten, genom vilken skapas förutsättningar att möta krigets krav. Betydelsen av krigsplanläggnings- och beredskapsarbetet bör därför i det sammanhanget, såsom sker i motion 3084, särskilt understrykas.

I motion 3084 (m) framhålls att de centrala och regionala myndigheterna måste kunna utfärda föreskrifter och anvisningar för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst. Det är enligt motionärerna otillräckligt att inrikta denna verksamhet genom allmänna råd. Uttalandet får ses mot bakgrund av försvarsministerns uttalande i propositionen att den kommunala planläggningen i första hand skall påverkas genom allmänna råd.

Försvarsutskottet vill peka på att det i propositionen anges att räddningsverket också skall ges befogenhet att utfärda föreskrifter. Som bostadsutskottet framhåller i sitt yttrande är det alltså inte fråga om att verket endast

skall styra verksamheten med allmänna råd. Den närmare avvägningen av hur styrningen bör utformas, i form av föreskrifter eller med hjälp av allmänna råd, bör enligt bostadsutskottet överlämnas åt regeringen och den nya verksamheten. Försvarsutskottet delar denna uppfattning och anser att riksdagen inte bör göra något uttalande av det slag som föreslås i motion 3084. Motionen bör avslås i denna del.

I propositionen finns vissa förslag om de principer som bör gälla för utbildningen av personal för räddningstjänst och sotningsväsendet. Utskottet vill med anledning av ett yrkande i motion 3084 (m) något uppehålla sig vid utbildningen inom sotningsväsendet.

Genom riksdagens beslut om utvecklad kommunal energiplanering (prop. 1984/85:5, BoU 6, rskr. 82) godkändes att personal inom sotningsväsendet skall få kompletteringsutbildning inom energihushållningsområdet. I linje med detta beslut föreslås i proposition 1984/85:161 bl. a. att detta utbildningsinslag också skall ingå i den grundläggande utbildningen för personal i sotningsväsendet.

I motion 3084 uttalas att den grundläggande utbildningen av sotare inte bör omfatta energihushållning. Enligt motionärernas mening finns det redan ett stort antal företag inom energiområdet som kan handha dessa uppgifter.

Bostadsutskottet har i sitt yttrande anslutit sig till den uppläggning av här avsedd utbildning som beskrivs av propositionen. Bostadsutskottet anför bl. a.:

Sedan riksdagen nyligen godkänt att kompletteringsutbildningen för den nu verksamma sotningspersonalen skall få omfatta energihushållningsfrågor, är det naturligt att även den grundläggande utbildningen får omfatta dessa frågor. Någon konkurrenshämmande inverkan av att sotningspersonalen får denna ytterligare kompetens kan knappast befaras, eftersom det inte kan bli fråga om något tvång att anlita just sotningsväsendets personal i energihushållningsfrågor.

Försvarsutskottet delar bostadsutskottets uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motion 3084 i nu behandlad del.

Försvarsutskottet har inte heller i övrigt något att invända i de utbildningsfrågor som anmäls i propositionen. Utskottet vill särskilt peka på att den slutliga detaljutformningen av utbildningen återstår. Det är enligt utskottets mening väsentligt att denna fortlöpande anpassas till föreliggande behov. Detta gäller inte minst utbildningen av den deltidsanställda brandpersonalen, som har stor betydelse för räddningstjänsten i vårt land.

Beträffande utbildningen av deltidsanställd brandpersonal har det kommit till utskottets kännedom att det finns önskemål att behålla viss regional utbildning som för närvarande bedrivs i samverkan med Kommunförbundets länsavdelningar. Enligt utskottets uppfattning gäller som första förutsättning för att behålla en sådan utbildning att den behövs vid sidan av den fyra veckor långa kompetensutbildning för deltidsanställda brandmän som enligt propositionen avses ske vid CUFA:s anläggningar. Av vikt är vidare att den kan

förenas med principerna för nämnda kompetensutbildning, som bl. a. innebär att utbildningen sker med civilförsvarsplikt och leder till kompetens som gruppchef i civilförsvaret. Frågan torde komma att övervägas i det fortsatta arbetet. Detsamma gäller utformningen av den kompetensutbildning för deltidsanställda brandbefäl som enligt propositionen kommer att behövas också i framtiden.

Vad slutligen angår yrkande 3 i motion 3084 (m) att civilförsvarets A-enhet er skall övas vart tredje år hänvisar utskottet till sin behandling av denna fråga i betänkandet FöU 1984/85:9. Vid behandling av ett motionsyrkande med samma innehåll ansåg utskottet att en ändring av övningsrytmen av det slag som föreslogs i den då behandlade motionen borde prövas i samband med ett långsiktigt försvarsbeslut. Riksdagen har nyligen på utskottets förslag avslagit motionsyrkandet (rskr. 258). Utskottet vidhåller sin uppfattning och föreslår att riksdagen avslår även det nu framförda motionsyrkandet.

I de delar av regeringens förslag som utskottet inte kommenterat särskilt har utskottet inte något att invända.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner att en central myndighet, statens räddningsverk, inrättas den 1 juli 1986,
2. att riksdagen avslår motion 1984/85:3083 såvitt gäller de uppgifter som sprängämnesinspektionen svarar för,
3. att riksdagen med anledning av propositionen samt motionerna 1984/85:3083 i denna del och 1984/85:3084, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anförut om myndighetsansvaret för frågor rörande landtransporter av farligt gods,
4. att riksdagen i övrigt godkänner de uppgifter för statens räddningsverk som föredragande statsrådet har angett,
5. att riksdagen med bifall till propositionen och motion 1984/85:1526 samt med avslag på motion 1984/85:3082 beslutar att statens räddningsverk skall lokaliseras till Karlstad,
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att vid statens räddningsverk inrätta en ordinarie tjänst för generaldirektör med beteckningen p,
7. att riksdagen godkänner att myndigheterna civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd den 1 juli 1986 upphör med sin verksamhet,
8. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1984/85:3084, yrkande 4, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om utbildning av sotningsväsendets personal för energihushållningsuppgifter,
9. att riksdagen i övrigt godkänner de riktlinjer för utbildningen av personal för räddningstjänst och sotningsväsende som föredragande statsrådet har förordat,

10. att riksdagen avslår motion 1984/85:3084, yrkande 2 om föreskrifter och anvisningar för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst,
11. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet i övrigt har anfört om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten m. m.,
12. att riksdagen avslår motion 1984/85:3084, yrkande 3 om övningsrytmen för civilförsvarets A-enheter.

Stockholm den 15 maj 1985

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Evert Hedberg (s), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp), Inge Carlsson (s), Ingvar Björk (s), Iréne Vestlund (s) och Erik Olsson (m).

Reservationer

1 Föreskrifter för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin, Anita Bråkenhielm och Erik Olsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 5 börjar "Försvarsutskottet vill" och på s. 6 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som framhålls i en avvikande mening (m) till bostadsutskottets yttrande kan det inte anses vara tillräckligt att statens räddningsverk styr planläggning och övrig verksamhet inom civilförsvaret huvudsakligen genom allmänna råd. Planläggning och genomförande inom detta viktiga område måste i större utsträckning än vad som förutsätts i propositionen regleras genom bindande föreskrifter. Detta bör riksdagen med bifall till motion 3084 (m) som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:3084, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om föreskrifter för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst.

2 Utbildningen av personal för sotningsväsendet för energihushållningsuppgifter

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin, Anita Bråkenhielm och Erik Olsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 6 börjar "Bostadsutskottet har" och slutar "behandlad del" bort ha följande lydelse:

I likhet med en till bostadsutskottets yttrande fogad avvikande mening (m) anser försvarsutskottet att behovet av rådgivare i energihushållningsfrågor är väl täckt genom företag som är verksamma på marknaden. Att med statligt stöd ge personal inom sotningsväsendet den föreslagna utbildningen för energihushållningsuppgifter riskerar att snedvrída konkurrensen. Vad utskottet nu anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1984/85:3084, yrkande 4, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført om utbildning för energihushållningsuppgifter av sotningsväsendets personal.

3 Övningsrytmen för civilförsvarets A-enheter

Per Petersson, Göthe Knutson, Olle Aulin, Anita Bråkenhielm och Erik Olsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 7 börjar "Vad slutligen" och slutar "framförda motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

I en reservation (reservation 12) till försvarsutskottets betänkande FöU 1984/85:9 stödde företrädare för moderata samlingspartiet uppfattningen i en då behandlad motion 1984/85:594 att civilförsvarets A-enheter skulle övas vart tredje år. Bristerna i krigsorganisationen och minskningen av denna talade för en övningsrytm i enlighet med civilförsvarsstyrelsens uppfattning. I motion 3084 (m) upprepas kravet på att civilförsvarets A-enheter övas med en periodicitet på tre år. Utskottet delar uppfattningen att ifrågavarande enheter behöver övas med treårsrytm för att kunna vara användbara omedelbart efter mobilisering. Vad utskottet nu anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3084, yrkande 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført om övningsrytmen för civilförsvarets A-enheter.

Bostadsutskottets yttrande

1984/85: 6 y

om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten (prop. 1984/85: 161)

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har berett bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85: 161 om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten jämte eventuella motioner.

Bostadsutskottets yttrande omfattar i huvudsak de delar av propositionen och motionerna som avser räddningstjänsten och det föreslagna nya statens räddningsverk.

Till bostadsutskottet har under den allmänna motionstiden hänvisats motion 1984/85: 1526 (c), vari hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motion 1984/85: 1520 (c) om lokaliseringen av statens räddningsverk. Bostadsutskottet överlämnar – under förutsättning av försvarsutskottets medgivande – motionen till försvarsutskottet. Motionen behandlas i detta yttrande.

Propositionen

I propositionen behandlas frågor om samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten mot bakgrund av 1982 års riksdagsbeslut om totalförsvaret och den utredningsverksamhet som bedrivits med avseende på nämnda samordning. Det föreslås att civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd fr. o. m. den 1 juli 1986 läggs samman till en ny central myndighet, statens räddningsverk. Till verket föreslås knuten den samordningsfunktion avseende beredskapsåtgärder mot kärnkraftsolyckor som åvilar statens strålskyddsinstitut.

Propositionen innehåller också bl. a. förslag om de principer som bör gälla för utbildningen av personal för räddningstjänst och sotningsväsende.

Propositionen skall ses i sammanhang med den samtidigt beslutade propositionen 1984/85: 160 om ledningen av de civila delarna av totalförsvaret.

Motionerna

De motioner som behandlas i yttrandet är

dels den under den allmänna motionstiden 1985 väckta motionen 1984/85:

1526 av Jan Hyttring m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motion 1984/85: 1520 anförts om lokaliseringen av statens räddningsverk.

dels de med anledning av proposition 1984/85: 161 väckta motionerna 1984/85:

3082 av Hugo Bergdahl (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar om en lokalisering av räddningsverket till Västerås.

3083 av Magnus Persson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen beslutar att sprängämnesinspektionens uppgifter och verksamheten vid sjöfartsverkets enhet för landtransporter av farligt gods redan från början förs till det i proposition 1984/85: 161 föreslagna statens räddningsverk.

3084 av Per Petersson m. fl. (m) vari såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts

1. rörande räddningsverkets organisation och verksamhetsinriktning.
2. att centrala och regionala myndigheter skall kunna utfärda föreskrifter och anvisningar för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst.
4. att särskild utbildning av sotningsväsendets personal för energihushållningsuppgifter ej bör ske.

Bostadsutskottet

I propositionen diskuteras huruvida sprängämnesinspektionen och sjöfartsverkets uppgifter avseende transport av farligt gods bör – så som föreslagits av CESAM-kommittén (Kn 1982:03) – föras över till det nya verket. Departementschefen är inte beredd att nu förorda att så sker.

Beträffande *sprängämnesinspektionen* finner departementschefen att det föreligger ett klart samband mellan dess och statens brandnämnds verksamheter bl. a. med avseende på förebyggande åtgärder och uppbyggnaden av beredskapen. Samarbetsbehovet förstärks i framtiden, anser departementschefen.

Andra uppgifter för sprängämnesinspektionen har mer karaktär av produktkontroll och har inte direkt samband med den nya myndighetens verksamhet, anför departementschefen vidare. Viss risk för förlust av kompetent personal i förening med att inspektionen är en relativt ny myndighet med påtagligt liten administration, talar för att endast begränsade rationaliseringsvinster kan nås. Departementschefen aviserar att han avser att återkomma i frågan om ett införlivande av inspektionen med räddningsverket inom två år om den nu valda lösningen inte är tillfredsställande.

Frågan berörs i motionerna 3083 (s) och 3084 (m) yrkande 1, båda motionerna såvitt nu är i fråga. I den senare motionen biträds propositions-

förslaget i denna del, medan motionärerna i den förra motionen däremot förordar att sprängämnesinspektionens uppgifter redan från början förs till räddningsverket. Att pröva inspektionens ställning om två år är enligt motionärerna ingen ändamålsenlig lösning. Risk finns för viss oro hos personalen, varför även enligt regeringens förslag kompetensförluster kan uppkomma. Att inspektionen är en ny myndighet anses inte utgöra något avgörande skäl att sammanföra den med verket redan från början. Att vänta några år innebär enligt vad i s-motionen anförs att verksamhetsgrenarna inte får fullgoda möjligheter att växa in i den nya organisationen.

Bostadsutskottet finner inga stora åsiktsskillnader föreliggande mellan propositionen och s-motionen. Sålunda framhålls både i departementschefens anförande och i motionen värdet av en samordning mellan inspektionens verksamhet och räddningsverket. Dock kan det enligt utskottets uppfattning vara vissa fördelar förenade med att som regeringen förordar i propositionen avvakta något innan ställning tas till frågan om sprängämnesinspektionen skall införlivas med räddningsverket. Bostadsutskottet föreslår att försvarsutskottet tillstyrker propositionsförslaget, vilket vunnit anslutning i motion 3084 (m) yrkande 1 såvitt nu är i fråga, och avstyrker motion 3083 (s) såvitt nu är i fråga.

Sjöfartsverkets uppgifter avseende transport av farligt gods passar enligt departementschefens uppfattning väl in i räddningsverkets uppgifter. Personal som handlägger dessa frågor finns för närvarande hos brandnämnden och kommer att finnas i räddningsverket med hänsyn till att olyckor med sådant gods ofta sker under transporter. Transporter av farligt gods till sjöss hör nära samman med frågor om sjösäkerhet och fartygskonstruktion och bör därför ligga kvar på sjöfartsverket. Det internationella samarbetet är olika för land- resp. sjötransporter. Enligt departementschefen talar övervägande skäl för att ansvaret för transporter på land samlas inom räddningsverket.

Emellertid har sjöfartsverket endast i två år haft hand om frågorna om transport av farligt gods. Av personalskäl vore det enligt departementschefen en nackdel med en flyttning av verksamheten nu. Samordningen mellan myndigheterna bör förbättras. Departementschefen uttalar att han avser att även i denna fråga noga följa utvecklingen och återkomma inom två år om det visar sig att lösningen inte är tillfredsställande.

Bedömningen att det bör anstå med överförandet av sjöfartsverkets uppgifter avseende landtransporterna av farligt gods delas inte i motionerna 3083 (s) och 3084 (m) yrkande 1 båda yrkandena såvitt nu är i fråga. Motionärerna i den förstnämnda motionen pekar bl. a. på att personal som handlägger sådana frågor kommer att finnas i det nya verket och att den i propositionen föreslagna organisationen kan leda till dubbelarbete. I den sistnämnda motionen anges att skäl saknas att avvakta med införandet i två år. Motionärerna anför bl. a. att hänsynen till personalen talar för att organisationen tar fast form så snart som möjligt.

Bostadsutskottet ansluter sig till departementschefens och motionärernas bedömning att det finns ett nära samband mellan sjöfartsverkets uppgifter i fråga om landtransporter av farligt gods och det föreslagna räddningsverkets motsvarande arbete. Enligt bostadsutskottets uppfattning skulle det i längden bli administrativt ohanterligt och orationellt från säkerhetssynpunkt med en fördelning av ansvaret på två myndigheter. Betydande skäl talar således för att räddningsverket får ta över det fulla ansvaret för landtransportfrågorna.

Om det av olika skäl inte är möjligt att detta sker redan när verket inrättas den 1 juli 1986 anser bostadsutskottet att en sammanföring av uppgifterna inte bör anstå under någon längre tid därefter. Tillräckliga skäl saknas sålunda att avvakta med ett beslut i frågan i två år. Det kan inte heller anses erforderligt att frågan ånyo av regeringen redovisas för riksdagen.

Försvarsutskottet bör enligt bostadsutskottets uppfattning föreslå riksdagen att med anledning av motionerna 3083 (s) och 3084 (m) yrkande i båda yrkandena såvitt nu är i fråga som sin mening ge regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört om att räddningsverket skall ges ansvaret för landtransporter av farligt gods och om vikten av att åtgärder vidtas så att den nu förordade samordningen kan ske utan onödig tidsutdräkt.

Farhågor har enligt vad som angivits i propositionen förts fram för att det förebyggande arbetet eller den föreskrivande och inspekterande funktionen skall få en blygsam roll i den nya myndigheten. Det förebyggande arbetet skall enligt departementschefen bli ett väsentligt inslag i myndighetens verksamhet. Bostadsutskottet vill stryka under vikten av att arbetet ges den tyngd som i propositionen förordats.

I propositionen föreslås att räddningsverket *lokaliseras till Karlstad*. Som skäl anges att den personalmässigt dominerande civilläroverstyrelsen redan finns där. Tanken att ha verksamheten på mer än ett ställe avvisas.

Karlstad är också den föreslagna lokaliseringssorten i motion 1526 (c) vari hänvisas till regionalpolitiska skäl. I motion 3082 (fp) föreslås däremot att räddningsverket lokaliseras till Västerås. Motionären hänvisar till att flera remissinstanser varit tveksamma till Karlstad, bl. a. därför att den del av personalen som ingår i samordningen på freds räddningssidan inte skulle flytta med. I Västerås finns lokaler för det nya verket och god tillgång på bostäder, skolor, barnomsorg m.m. Kommunikationerna är också goda och kan väntas bli ändå bättre. Motionären anför att riksdagen nu har ett tillfälle att effektuera sitt uttalande från 1979 om att Västeråsregionen skulle kompenseras för förlusten av flygflottiljen F 1.

Motionären har i en fråga till försvarsministern, besvarad den 9 april 1985, aktualiserat sina önskemål om en lokalisering till Västeråsregionen.

Bostadsutskottet – som inte vill anlägga några regionalpolitiska synpunkter på lokaliseringsfrågan – ansluter sig till bedömningar i propositionen

nen. Tanken på en sammanslagning av civilförsvarsstyrelsen och brandnämnden är starkt förbunden med en gemensam placering av det föreslagna verkets olika enheter. Att förlägga räddningsverket till annan ort än Karlstad, där civilförsvarsstyrelsen redan finns, torde inte kunna förverkligas utan betydande praktiska nackdelar. Utskottet föreslår därför försvarsutskottet att tillstyrka förslaget i propositionen och motion 1526 (c) samt att avstyrka motion 3082 (fp).

I propositionen föreslås att det nya räddningsverket skall få *befogenhet att utfärda föreskrifter* för planeringen av samverkan vid räddningsinsatser och för räddningstjänsten i krig. I första hand anser departementschefen dock att verket bör påverka verksamheten med allmänna råd.

I motion 3084 (m) yrkande 2 begärs ett riksdagens tillkännagivande av att centrala och regionala myndigheter skall kunna utfärda föreskrifter för planläggning och genomförande av skydd och räddningstjänst. Motionärerna finner det otillräckligt att verksamheten inriktas med allmänna råd.

Bostadsutskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen. Det är – i motsats till vad som antyds i motion 3084 – sålunda inte fråga om att verket enbart skall styra verksamheten med allmänna råd. Den närmare avvägningen av hur styrningen bör utformas: i föreskriftsform eller med hjälp av allmänna råd, bör överlämnas åt regeringen och den nya verksledningen. Motionärerna har heller inget konkret förslag på denna punkt. Bostadsutskottet föreslår såvitt avser bostadsutskottets beredningsområde att försvarsutskottet avstyrker motion 3084 (m) yrkande 2.

Mot bakgrund av bl. a. riksdagens beslut om utvecklad kommunal energiplanering m. m. (prop. 1984/85: 5, BoU 6), vari godkändes att personal inom sotningsväsendet skall få kompletteringsutbildning inom energihushållningsområdet, föreslås i propositionen att detta utbildningsinslag också bör ingå i den grundläggande utbildning som föreslås för personalen i sotningsväsendet.

Detta förslag bemöts i motion 3084 (m) yrkande 4 vari hemställs att riksdagen ger till känna att särskild *utbildning av sotningsväsendets personal för energihushållningsuppgifter* ej bör ske. Motionärerna anser att det redan finns ett stort antal företag inom energisparområdet som kan handha dessa uppgifter. Någon särskild utbildning av sotningspersonalen behövs därför inte.

Bostadsutskottet ansluter sig till den uppläggning av utbildningen för sotningspersonalen som beskrivs i propositionen. Sedan riksdagen nyligen godkänt att kompletteringsutbildningen för den nu verksamma sotningspersonalen skall få omfatta energihushållningsfrågor, är det naturligt att även den grundläggande utbildningen får omfatta dessa frågor. Någon konkurrenshämmande inverkan av att sotningspersonalen får denna ytterligare kompetens kan knappast befaras, eftersom det inte kan bli fråga om något tvång att anlita just sotningsväsendets personal i energihushållnings-

frågor. Bostadsutskottet föreslår därför försvarsutskottet att tillstyrka propositionen i nu berörd del och avstyrka motion 3084 (m) yrkande 4.

Vad i övrigt i propositionen anförts har inte givit bostadsutskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Stockholm den 2 maj 1985

På bostadsutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Maj-Lis Landberg (s), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Per Olof Håkansson (s), Lennart Nilsson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s), Erik Olsson (m) och Rune Evensson (s).

Avvikande meningar

1. Befogenhet att utfärda föreskrifter

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson, Margareta Gard och Erik Olsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Bostadsutskottet delar" och slutar "yrkande 2" hade bort lyda:

Enligt bostadsutskottets uppfattning kräver effektiviteten hos befolkningsskyddet och räddningstjänsten i krig att verksamheten redan i fredstid ägnas en stark planering i syfte att svara mot kritiska förhållanden. För att åstadkomma detta kan det inte anses vara tillräckligt att räddningsverket huvudsakligen lutar till att utfärda allmänna råd. Större vikt än vad som framgår av propositionen bör läggas vid att reglera planläggning och verksamhet genom bindande föreskrifter. Detta bör försvarsutskottet med tillstyrkande av förslaget i motion 3084 (m) yrkande 2 föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna.

2. Utbildning av sotningsväsendets personal i energihushållningsfrågor

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson, Margareta Gard och Erik Olsson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Bostadsutskottet ansluter" och på s. 6 slutar "yrkande 4" hade bort lyda:

Bostadsutskottet kan inte ansluta sig till propositionsförslaget beträffande utbildning åt sotningspersonalen i energihushållningsfrågor. Behovet av rådgivare på detta område får redan anses täckt av företag som nu är verksamma på marknaden. Att med statligt stöd ge sotningsväsendet den föreslagna utbildningen riskerar att snedvrída konkurrensen. Försvarsutskottet bör därför föreslå riksdagen att avslå propositionen i denna del och bifalla motion 3084 (m) yrkande 4.

Trafikutskottets yttrande

1984/85:2 y

om myndighetsansvaret för frågor rörande landtransporter av farligt gods (prop. 1984/85:161 delvis)

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har berett trafikutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:161 om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten jämte motioner såvitt avser myndighetsansvaret för frågor rörande landtransporter av farligt gods.

Propositionen

I propositionen föreslås att en ny central myndighet, statens räddningsverk, skall ersätta civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd. Till det nya verket föreslås att även beredningsplaneringen mot kärnkraftsolyckor överförs från statens strålskyddsinstitut.

I det utredningsarbete som föregått propositionsförslaget (SOU 1983:77 och Ds Fö 1984:2) hade även föreslagits bl. a. att sjöfartsverkets uppgifter avseende transport av farligt gods skulle föras över till det nya verket. Detta förslag föreslås i propositionen inte nu bli genomfört. I denna fråga anförs i propositionen sammanfattningsvis å ena sidan att sjöfartsverkets uppgifter avseende transport av farligt gods passar väl in i räddningsverkets uppgifter. Personal som handlägger dessa frågor finns för närvarande hos brandnämnden och kommer att finnas i räddningsverket med hänsyn till att olyckor med sådant gods ofta sker under transporter. Transporter av farligt gods till sjöss hör nära samman med frågor om sjösäkerhet och fartygskonstruktion och bör därför ligga kvar på sjöfartsverket. Det internationella samarbetet är olika för land- resp. sjötransporter. Enligt föredragande departementschefen talar övervägande skäl för att ansvaret för transporter av farligt gods på land samlas inom räddningsverket. Å den andra sidan anförs i propositionen att sjöfartsverket endast i två år har haft hand om frågorna om transport av farligt gods. Av personalskäl vore det en nackdel med en flyttning av verksamheten nu. Mot denna bakgrund förordas inte nu att uppgifterna förs över till räddningsverket. Samordningen mellan myndigheterna bör förbättras. Föredraganden uttalar att han avser att i denna fråga noga följa utvecklingen och återkomma inom två år om det visar sig att lösningen inte är tillfredsställande.

Motioner

Bedömningen att det bör anstå med överförandet av sjöfartsverkets uppgifter avseende landtransporterna av farligt gods delas inte i motionerna 1984/85:3083 (s) och 1984/85:3084 (m) yrkande 1, båda yrkandena såvitt nu är i fråga. Motionärerna i den förstnämnda motionen pekar bl. a. på att personal som handlägger sådana frågor kommer att finnas i det nya verket och att den i propositionen föreslagna organisationen kan leda till dubbelarbete. I den sistnämnda motionen anges att skäl saknas att avvakta med införandet i två år. Motionärerna anför bl. a. att hänsynen till personalen talar för att organisationen tar fast form så snart som möjligt. I motionerna hemställs om riksdagsuttalande i enlighet med resp. motion.

Nuvarande ordning

Riksdagens beslut (prop. 1981/82:94, TU 1981/82:35, rskr. 1981/82:412) om åtgärder vid transport av farligt gods syftar till att olyckor i ökad utsträckning skall kunna förebyggas. Det sker genom

1. *En enhetlig lagstiftning* med regler för alla slags transporter med farliga varor – på land, till sjöss och i luften.
2. *En ny myndighetsorganisation* för landtransporterna.
3. *En förbättrad organisation* för tillsyn av transportverksamheten.

Lagen (1982:821) om transport av farligt gods är en ramlag med de grundläggande principerna för verksamheten. Bestämmelserna, som har grundats på förslag av kommittén för transport av farligt gods i betänkandet (Ds K 1980:10) Säkrare transporter av farligt gods (Del I), syftar till en ökad samordning av regler och myndighetsansvar. Mer detaljerade bestämmelser som är gemensamma för alla transport- och varuslag finns i förordningen (1982:923) om transport av farligt gods. Kompletterande föreskrifter för olika transportslag utfärdas av luftfartsverket för lufttransporter och av sjöfartsverket *dels* för sjötransporter, *dels* för landtransporter.

Sjöfartsverket handlägger också ärenden som inte gäller ett bestämt transportslag. Sjöfartsverkets handläggning av ärenden om farligt gods är delad mellan sektionen för farligt gods och marin miljö, som behandlar sjötransportfrågorna, och enheten för landtransporter av farligt gods (LFG-enheten). Den senare handlägger övriga ärenden om transport av farligt gods som sjöfartsverket svarar för. Båda organen ingår i sjöfartsinspektionen. Inom luftfartsverket ligger ansvaret för frågor om farligt gods på luftfartsinspektionen.

Trafikuskottet

Trafikuskottet ansluter sig till den bedömning som görs i propositionen och som sammanfattningsvis innebär att myndighetsansvaret för frågor rörande transporter av farligt gods till sjöss och till lands bör ligga kvar på

sjöfartsverket och dess sjöfartsinspektion. Trafikutskottet erinrar om att den nuvarande organisationen på området bygger på ett omfattande utredningsarbete och överväganden som gjorts av regeringen och en enhällig riksdag så sent som år 1982. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att verksamheten är *transportinriktad* och sålunda tas om hand av en myndighet med kompetens inom transportområdet. Landtransporter av farligt gods sker ofta i kombination med luft- och/eller sjötransporter. Det är därför svårt att samla normgivnings- och tillsynsansvaret för dessa transporter till *en* myndighet. Enligt utskottets mening bör man dock eftersträva att så sker i största möjliga utsträckning. Denna målsättning synes så långt det för närvarande är möjligt ha uppnåtts genom nuvarande ordning. Det finns därför, två och ett halvt år efter det att denna trätt i kraft, inte anledning att göra någon ändring. Såvitt utskottet känner till fungerar verksamheten väl. Om samordningen mellan sjöfartsverkets uppgifter på området och det nya räddningsverkets befattning med motsvarande frågor skulle visa sig inte fungera tillfredsställande kan det, som också aviseras i propositionen, finnas skäl för regeringen att återkomma med de förslag som i en sådan situation kan finnas motiverade.

Trafikutskottet tillstyrker sålunda för sin del propositionens förslag i den del som underställts utskottet av försvarsutskottet och avstyrker motionerna 1984/85:3083 (s) och 1984/85:3084 (m) yrkande 1, båda yrkandena såvitt nu är i fråga.

Stockholm den 9 maj 1985

På trafikutskottets vägnar
KURT HUGOSSON

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Rune Torwald (c), Olle Östrand (s), Sven-Gösta Signell (s), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m), Anna Wohlin-Andersson (c), Ingrid Andersson (s) och Margareta Persson (s).

Avvikande mening

Rolf Clarkson (m), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp) och Göran Riegnell (m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Trafikutskottet ansluter" och på s. 3 slutar med "i fråga" bort ersättas med text av följande lydelse:

Trafikutskottet ansluter sig till föredragandens och motionärernas bedömning att det finns ett nära samband mellan sjöfartsverkets uppgifter i fråga om landtransporter av farligt gods och det föreslagna räddningsverkets motsva-

rande arbete. Enligt trafikutskottets uppfattning skulle det i längden bli administrativt ohanterligt och orationellt från säkerhetssynpunkt med en fördelning av ansvaret på två myndigheter. Betydande skäl talar således för att räddningsverket får ta över det fulla ansvaret för landtransportfrågorna.

Om det av olika skäl inte är möjligt att detta sker redan när verket inrättas den 1 juli 1986 anser trafikutskottet att en sammanföring av uppgifterna inte bör anstå under någon längre tid därefter. Tillräckliga skäl saknas sålunda att avvakta med ett beslut i frågan i två år. Det kan inte heller anses erforderligt att frågan ånyo av regeringen redovisas för riksdagen.

Enligt trafikutskottets uppfattning bör riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:3083 (s) och 1984/85:3084 (m) yrkande 1, båda yrkandena såvitt nu är i fråga, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här ovan har anfört.

